

Big Bang

I dag för precis 150 år sedan vaknade helsingforsarna till ett spektakel av ett helt annat slag än det som nu pågår på Olympiastadion. Strax före klockan 8 på morgonen den 9 augusti 1855 inledde västmakternas flotta (ca 80 skepp) ett massivt bombardemang mot Sveaborg. Anfallet var ett led i Krimkriget, som en månad senare skulle avgöras genom de fransk-brittiska styrkornas intagning av Sevastopol.

Sveaborg besköts kontinuerligt i 46 timmar med uppåt 20 000 projektiler. Träffsäkerheten var skrämmande. En betydande del av fästningens byggnadsbestånd förstördes. Det ryska artilleriet stod handlingsförlamat.

Den fransk-brittiska flottan hade överraskande nog valt att beskjuta Sveaborg från farleden mellan Rönnskär och Gråhara, som enligt ryska sjökort var för grunda. Men värst av allt var att de fransk-brittiska kanonerna hade dubbelt längre bärvidd än de ryska på Sveaborg, vilket ledde till att eldgivningen i praktiken blev enkelriktad.

Bombardemanget kom ingalunda som en överraskning. Föregående sommar hade västmakternas flottenheter härjat på olika håll längs den finska kusten och redan då hade brittiska slagskepp syns utanför Helsingfors. Men tur i oturen var att fienden valde att koncentrera all eld på Sveaborg, vilket gjorde att hågade kunde följa med det kusliga skådespelet från stadens stränder och höjder.

Ett pålitligt ögonvittne var August Schauman, som sedermera skulle grunda *Hufvudstadsbladet*. Schauman anlände till Helsingfors när bombardemanget pågick i över ett halvt dygn. Kanonerna mullrade över hela sydkusten. Den mörka augustinatten lystes upp av bränderna på Sveaborg och överallt syntes människor på flykt från staden eller på väg att beskåda det krigiska fyrverkeriet.

Den uppskärade Schauman såg alltsammans från Observatorieberget: ”man kunde, om man ville, följa varje enskild bombs stora båge från det den utgick ur mörsaren tills den föll kreverande ned på sitt mål, och likaså varje av de i lägre banor framflygande, väsande congreveska raketerna”.

Tidigt på lördag morgon den 11 augusti tystnade kanonerna och två dagar senare lättade västmakternas fartyg ankar för att försvinna bakom horisonten lika oskadda som de hade anlänt. Före det beskådade helsingforsarna ännu en surrealistisk scen. Lördag kväll sken solen från klar himmel. Över det spegelblanka havet ljöd två melodier. På Sveaborg ringde klockorna i den illa sargade grekisk-ortodoxa kyrkan till aftonbön. Ute i väster hördes fiendeflottans befäl samlas till en bullrig segerfest på något av ytterskären ...

Bombardemanget av Sveaborg hade en underordnad betydelse i Krimkriget. Men för Finlands utveckling till en självständig stat och nation blev händelsen den stora vändpunkten – the Big Bang. Årtiondena före kriget ansågs det förnuftigt att försöka binda Finland allt närmare vid det stora och mäktiga Ryssland. Efter kriget uppstod en medveten strävan att distansera sig från jätten på lerböter. Och om någon utmärkte sig i denna kampanj så var det just vårt ögonvittne, August Schauman.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 9.8.2005